

Ліки від короткозорості політиків

Борис Тарасюк: ЄС оформить Зону вільної торгівлі з Україною не раніше 2010 року

Розмову ведуть

Василь ЗОРЯ, Галина КАЛАЧОВА

– Борисе Івановичу, традиційна зміна головування в ЄС – цього разу від Словенії до Франції – викликала нові очікування. В Україні дехто навіть висловив оптимізм, вважаючи, що такий крок вплине на вступ України до Євросоюзу. Наскільки виправдані такі прогнози?

– На мою думку, не варто розглядати глобальні зміни (у тих же підходах ЄС до України) залежно від чийогось головування у Євросоюзі. Адже йдеться про принципи демократії ЄС, де ніхто ніким не керує. Тому та сама Франція повинна враховувати позицію і Європейської Комісії, і Європарламенту, і

Ради ЄС. До того ж, період головування дуже короткий – лише півроку. Думати, що за цей час у політиці ЄС можуть статися кардинальні зрушення, навряд чи далекоглядно.

– З другого боку, коли ж сподіватися на суттєві зміни, як не після однозначних заяв французького президента Ніколя Саркозі про намір налагодити стратегічне чи особливе партнерство з Україною?

– Можна було б покласти надії на зрушення ЄС у так званій політиці сусідства й політиці, яка передбачає політичну асоціацію та політичну інтеграцію. Саме їх справедливо розцінити як серйозні зміни, якщо французам за відведений термін вдасться переконати країни – члени Євросоюзу в необ-

хідності надати Україні новий базовий документ, тобто Угоду про асоціацію, у якому для нашої держави було б чітко визначено перспективу членства.

Без такої чіткої пропозиції Франції не можна говорити про нові концептуальні підходи у євроінтеграції. Якщо цього не станеться, то черговий період відносин, зрештою, завершиться черговим щорічним самітом між Україною і ЄС.

– Що стоятиме французам на заваді?

– Немає жодного сумніву в бажанні президента Саркозі внести нові підходи у взаємини з Україною, але вочевидь одного цього замало. Відверто кажучи, я не певен, що Франції вдасться переконати своїх головних партнерів у ЄС (Німеччину, Італію тощо).

Сама Франція явно починає проводити активнішу політику в галузі безпеки – це виявляється хоча б у заяві про повернення французьких військових структур до НАТО. Відчутнішим стало прагнення офіційного Парижа відігравати помітнішу роль у європейській політиці безпеки і оборони. Все це – позитивні фактори.

Не варто очікувати, що протягом терміну французького головування вдасться змінити підходи в тій же міграційній політиці. Дай Боже, щоб ЄС прискіпливо виконував усі пункти Угоди про спрощення візового режиму... Бо нині деякі країни – члени ЄС реально порушують щонайменше шість пунктів цієї Угоди. Тому я не очікую зрушень у вирішенні, принаймні, цього питання. Найближчим часом чекати на скасування візових умов досить наївно.

Положення щодо подальшої лібералізації візового режиму з перспективою скасування можуть бути закріплені в процесі роботи над новою угодою. Проте ці переговори однозначно не завершаться протягом французького головування – вони триватимуть значно довше.

– Як швидко, на вашу думку, реально підписати Угоду про створення Зони вільної торгівлі між Україною і ЄС?

– Переговорний процес з ЄС у цьому напрямі досить тривалий та в'язкий. Він передбачає вироблення спільної європейської позиції, потім – зустрічі обох сторін та викладу позицій, далі (у разі розбіжностей у точках зору) – переговори. Якщо виникне потреба скоригувати свою позицію, ЄС має отримати новий мандат, що також є дуже складною процедурою.

Через це я застеріг би від будь-яких очікувань невинувато швидко-го результату. На мою думку, загальнополітична та секторальна частини нової угоди справді можуть бути завершені під час французького головування. Однак ЄС зайняв позицію, згідно з якою у новій угоді мають бути виписані не лише ці дві частини, а й умови утворення Зони вільної торгівлі як невід'ємної складової. Тому переговори про створення ЗВТ між Україною і ЄС можуть завершитися не раніше кінця 2009 року. І це – найоптимістичніший прогноз.

У березні ми провели перший раунд переговорів, невдовзі в Києві пройде другий раунд, третій відбудеться у жовтні. З динаміки переговорного процесу можна зробити висновок, що насправді він не такий динамічний, як хотілося б, і триватиме щонайменше 1–2 роки.

Не слід забувати також і про процес ратифікації. Отже, нова угода може набрати чинності через 3 роки.

– Які плюси та мінуси принесє майбутня ЗВТ українському бізнесу? Це буде те саме, що й з наслідками вступу України до СОТ?

– Найголовніше у ЗВТ – запорука економічного зростання. Тому формування такої зони більше потрібне не Європі, а нам. Українські підприємці матимуть безперешкодний доступ до іноземних ринків, а українські споживачі отримуватимуть якісніші та дешевші товари.

Загалом же поняття «зони вільної торгівлі» досить складне, і при його запровадженні однозначно існують як позитиви, так і негативи. До перших можна віднести збільшення обсягу іноземних капіталовкладень. На сьогодні 78% (23 млрд дол.) – це інвестиції з Євросоюзу, і в подальшому найбільші інвестиції можуть прийти до нас саме з країн – членів ЄС. Через це ЗВТ стає гарантією надходження інвестицій.

– Якщо говорити відверто, чи готовий вітчизняний бізнес до стрімкого зростання інвестицій в Україну? Адже наслідком цього може стати черговий переділ власності...

– Відповідь лежить у площині реформування вітчизняної економіки, що досі гальмується політичною нестабільністю. Сильні сторони нашої економі-

просто, без здійснення низки комплексних заходів, потрапить на євrorинок. Це стосується, наприклад, вітчизняного автомобілебудування, що є докрано відсталим і тому навантаження на нього буде досить серйозним.

Україна страшенно відстає і в розвитку нових інформаційних та комп'ютерних технологій, тоді як увесь світ пішов уперед. Нам бракує виробництва високотехнологічної продукції, для якого потрібні інвестиції. Тим часом, ЄС готовий вкладати кошти в українську промисловість та виробництво, що є запорукою їх розвитку. У свою чергу, це збільшить конкурентоспроможність та експортні можливості українських товаровиробників.

Нелегкі удари відчує також на собі АПК. Адже спростяться процедури експорту, і це вимагатиме якості продукту та гармонізації вітчизняної законодавчої бази зі стандартами ЄС. У сільськогосподарській сфері йдеться, насамперед, про високу якість фіто- чи тваринної продукції. У європейських експертів виникають серйозні сумніви щодо якості сільгосппродукції. Стандарти ЄС регулюються директивами Єврокомісії. Якщо виробники не дотримуються жорстких вимог, то продукцію просто не випускають на європейські ринки.

Ми повинні вжити заходів загальнодержавного характеру й надати селу необхідну фінансову підтримку. Варто вкласти серйозні кошти, щоб озброїти сільського виробника технікою. Для того щоб потрапити на ринки ЄС, треба напрацювати чітку й зрозумілу законодавчу базу.

І хоча чимало хто киває на успішність нашої металургійної та хімічної промисловості, що виграє при входженні України до ЗВТ, однак передусім необхідні залучення держкоштів в інноваційні технології та збільшення конкурентоспроможності вітчизняної продукції. Прикладів неврахування світових тенденцій ринку вистачає... Найпростіший: мало уваги приділяється виготовленню офісних меблів, що мають попит як на вітчизняному, так і на світовому ринках. Маючи величезні запаси лісу, Україна протягом багатьох років незалежності користується імпортними меблями. Це свідчить про те саме: реструктуризації

«Дай Боже, щоб ЄС прискіпливо виконував усі пункти Угоди про спрощення візового режиму»

ки були закладені в радянські часи, та сьогодні вони зовсім не відображають потреб сучасного ринку й поділу праці. Загалом наша економіка є «старою» за структурою, і вже нині деякі її сектори відверто програють.

Після укладення угоди про ЗВТ не варто очікувати, що наша продукція за-

нашої економіки досі не приділено достатньої уваги.

– Іноді можна почути протиставлення ЗВТ з ЄС підписанню Митного союзу з Росією. Чи правомірно це?

– Це так само «правомірно», як протиставляти Євросоюз Співдружності незалежних держав. Що є, як кажуть, «двома великими різницями». У жодному разі не можна протиставляти ЗВТ з ЄС і Митний союз з РФ.

По-перше, Митний союз неодноразово довів, що насправді його взагалі не існує. Звідки така категоричність? Через безліч винятків із режиму вільної торгівлі між Україною і Росією.

Дозволю собі нагадати: 1993 року ми підписали угоду про утворення ЗВТ з РФ, а 1994-го – у рамках СНД. Однак ще тоді, 15 років тому, жодна з цих угод не запрацювала... На жаль, через позицію російської сторони.

Отже, я не бачу перспективи в протиставленні Зони вільної торгівлі з ЄС Зоні вільної торгівлі з Росією, хоча й не виключаю доцільності створення ЗВТ з останньою. Власне кажучи, створення ЗВТ з Росією на принципах СОТ залишається нашою метою, однак дотепер російська сторона уникала співпраці на принципах СОТ. Відтак, Зони вільної торгівлі з росіянами в нас немає.

Таким чином, Митний союз із Росією не може бути нашою перспективою, адже законодавчо ми визначили, що нашою метою є вступ до ЄС і НАТО. Прагнучи до Євросоюзу (що закріплено законодавчо), ми не можемо творити Митний союз з РФ.

– А щодо єдиного економічного простору?

– Цю ідею так і не було розвинуто, бо за нею виявився суто політичний розрахунок. В угоді про утворення ЄЄП було передбачено створення спільного наднаціонального органу, який давав би можливість Росії приймати рішення та нав'язувати свою політику. Це була своєрідна спроба нашого російського партнера встановити контроль над Україною. Жодним чином така ідея не може бути рівноцінною альтернативою створенню ЗВТ з ЄС.

Визначаючи свої стратегічні цілі, ми маємо виходити з об'єктивних передумов. На відміну від СНД, ЄС твердо довів свою успішність, тоді як наші прагнення створити ЗВТ з Росією ні до чого так і не привели.

– Загострення докола двосторонніх відносин не спадає. Як ви оцінюєте ситуацію з Великим договором між Україною і РФ?

– Я вважаю, що заяви деяких російських політиків про розірвання договору 1997 року є безвідповідальними. Цей договір потрібен не тільки Україні, а й Росії. У ньому містяться важливі положення, що стали частиною законодавства обох держав, і відмова від цих положень розв'язує руки не лише Росії, а й Україні.

Російська сторона лякає нас тим, що в разі нашої відмови від Договору Росія може не визнавати територіальну цілісність України... Безвідповідальні розрахунки та провокації!

Мені як учаснику розробки двох базових договорів із Росією добре відомо, наскільки складно проходили ці переговори і як довго тривали пошуки компромісних рішень. Безвідповідальними заявами політиків не можна руйнувати те, що становить правовий фундамент наших взаємин.

– Яким чином дію Великого договору може бути продовжено?

– На мою думку, обидві сторони не скористаються своїм правом на вихід із

Договору і швидше за все його буде продовжено без перешкод. Я переконаний, що в наших відносинах немає нічого такого радикального, що вимагало б внесення кардинальних змін у Договір. А отже, немає потреби його змінювати. Договір продовжить свою дію автоматично, якщо жодна зі сторін не заявить про вихід із нього.

– Однак такі «гарячі точки», як Севастополь легко не зникають з політичних карт. Може, варто чіткіше заявити про негативну позицію щодо затягування будівництва альтернативної російської військової бази на Чорному морі?

– Свого часу я був першим головою делегації, яка брала участь у переговорах із Росією стосовно Чорноморського флоту. Я добре пам'ятаю перебіг цих переговорів. Коли йшлося про терміни, один із російських адміралів сказав, що за умови належного фінансування для створення альтернативної бази потрібно від 3 до 5 років. Отже, російська сторона, замість сперечатися стосовно термінів, має робити все для того, щоб розпочати будівництво альтернативної бази, аби процес перебазування ЧФ РФ поступово завершити до 2017 року, а не після визначеного строку.

Особисто я вважаю всі дискусії на тему Чорноморського флоту, Севастополя чи Великого договору лише безпідставними спекуляціями. Якщо йти за логікою політиків, які поширюють ці ідеї, то здається, що з виходом Росії з Великого договору Україна вимагатиме негайного виведення Чорноморського флоту. До чого це призведе?

Потрібно, щоб у Росії гору взяли політики відповідальні, а не ті, хто шукає дешевої популярності за рахунок України. Адже їхня поведінка є причиною українофобії в російському суспільстві. В Україні такого ставлення до росіян немає. На жаль, усі ці заяви ведуть до нагнітання негативної атмосфери в російсько-українських взаєминах.

У 1992–1993 роках ми почали вести переговори про тимчасове перебування російського Чорноморського флоту – Росія навіть чути про це не хотіла. Президенти змінювались, але лінія поведінки українських політиків у цьому питанні залишилася незмінною: на першому місці – захист українських

інтересів. Так само буде й до 2017 року. Будь-яке керівництво країни дбатиме про державні інтереси, і чекати Росії на прихід «своїх» в Україні не варто.

Замість того щоб розпочати демаркацію свого кордону, ми вже 3 роки ведемо переговори, а до цього 5 років тривали переговори про делімітацію. Хіба це нормальне ставлення? Процес демаркації є невідворотним. У 2005 році ми знову порушили це питання, але російської частини комісії з демаркації не створено й досі. Це радше схоже не на підхід серйозної держави, а на якісь маніпуляції, на спроби виграти в часі. Але так – не буде.

– Яким чином ситуація, що на сьогодні склалася в українському парламенті, впливає на роботу вашого комітету й змінює пріоритети в розгляді питань з євроінтеграції?

– Та ситуація, у якій опинилася ВР, безумовно, не додає нікому. Чим довше триватиме протистояння між політичними силами, тим більше вони будуть дискредитовані в суспільстві. Відсутність парламенту в робочому стані заважає урядові реалізувати свою програму.

Якою взагалі може бути законодавча робота, якщо комітети напружують і схвалюють рекомендації, а Верховна Рада місяцями їх не розглядає! Скажімо, у січні ми в комітеті ініціювали питання про проведення у ВР слухань на тему «Україна – НАТО», а рішення й досі немає. Чому? Тому що НАТО як спекуляція – приймається, а НАТО як предмет серйозної дискусії – ні! Ми були змушені провести ці слухання в рамках Комітету з питань європейської інтеграції. Якщо парламент німецький, то ми розглянули це самі. Щоправда, опоненти НАТО (а їх виявилось всього двоє) не побажали взяти участь у дискусії і більш ніж на півгодини їх не вистачило. Вони не були зацікавлені в серйозній аргументованій розмові, у процесі якої було затверджено відповідні рекомендації, що їх ми передали на розгляд до Верховної Ради.

Багато питань європейської інтеграції є заручниками саме ситуації у ВР. Комітет розглядає законопроекти з погляду їхньої відповідності законодавству ЄС, але далі вони не йдуть.

Діють спільні міжпарламентські органи. Наприклад, я є співголовою Комітету з міжпарламентського співробітництва. Позиція України має бути оформлена у вигляді Угоди про асоціацію. Ми працюємо над текстом, а наші європейські партнери закидають нам: «Подивіться, що у вас робиться». Ситуація у ВР заважає просуванню України на міжнародному рівні. У НАТО з великою настороженістю дивляться на те, що відбувається в Україні, і це позначається на наших планах стосовно євроінтеграції.

– Потрібні налагоджені механізми, які б роками працювали і дали б змогу врегулювати відносини ЄС і України?

– В Україні змінюються уряди і президенти, однак курс на Євросоюз і НАТО залишається незмінним. На мою думку, ЄС, замість того щоб шукати приводи затягування вступу України, має виробляти стратегічне бачення співпраці з нею.

Євросоюз виробив свою політику сусідства, за якою розглядає разом країни, що згідно з Амстердамським договором мають право на членство, і ті, що за своїм географічним положенням узагалі не можуть розглядатися як члени ЄС. Це країни Північної Африки та Близького Сходу. Поеднання таких неоднорідних країн є несерйозним і свідчить радше про відсутність концепції, аніж про її наявність.

Не випадково на останньому саміті з'явилась ініціатива Польщі та Швеції «Східне партнерство», яка допоможе Євросоюзові відкрити очі на те, що на Сході також є сусіди, які прагнуть долучитися до нього. У парламентському вимірі на початку червня вироблено новий механізм співпраці, який об'єднує Європарламент і національні парламенти східних країн: України, Молдови, Азербайджану, Вірменії та ін. Ми й надалі співпрацюватимемо у форматі сусідів ЄС, і це стане перехідним етапом до членства у ньому. Ми перебуваємо на рубежі концептуальної зміни підходів та сприйняття Євросоюзом України як потенційного члена.

– Як ви прокоментуєте ситуацію з Лісабонською угодою в Ірландії?

– Передусім, це – проблема ЄС, тож нехай ЄС її вирішує... Адже ніхто не наважиться сказати, що негативне голосування в Ірландії стало результатом виняткового небажання розширення Євросоюзу. Насправді це питання суто внутрішнього сприйняття населення ЄС. Ірландці досить швидко скуштували результати свого перебування у Європейському Союзі. Спершу вони скористалися наданими ЄС ресурсами, піднялися на високий рівень розвитку й тепер продемонстрували, що Євросоюз їм не потрібен. Утім, як на мене, це короткозоря політика.